

Sätra brunn – mina universitet

Av Birgitta Althoff

Inte tänkte vi på att de lyssnar, och måste ha gjort så under många år, de väldiga kastanjerna som omger Brunnsgården! De måste ha hört samtalen om sjukdomar, om lindring och tröst och om vädrets makter; samtalen om oss som varit där som personal och patienter; samtalen om musik, om tro, om naturens läkande kraft; samtalen om mat och hälsobringande bad. Träden är våra vänner, människans urgamla symboler med lövverk som fångar upp ljuden från vattnets porlande i springbrunnen, skratten, den lågmälda sorgen och hör hur orden förändras under åren, men inte samtalen. Under flera somrar på sjuttio- och åttiotalen hade jag förmånen att få sitta på Brunnsgården, beskyddad av kastanjernas gröna lövtak, då man kunde höra ord som *rehabilitering, teamarbete, patient-upplevda behov, reumatologi*. Då användes inte ord som *livsstil, hemsida, mjukvara, logistik*.

Då hade jag bott flera år i Jämtland och arbetat som chefs-gymnast på Östersunds reumatikersjukhus. Med tre barn, en barnflicka och fyra cyklar gjorde jag den långa resan till Brunnen år efter år. Sätra brunn kom att bli ett sommarparadis för mig och mina barn, min tillfälliga arbetsplats men också mitt lärosäte.

Samtidighet

Flera lyckosamma händelser samverkade och bidrog till att Sättra brunn kom att utvecklas till ett unikt rehabiliteringscentrum. Det var en tid när de styrande satsade på de stora folksjukdomarna artros och reumatoid artrit. Patientens rätt till information och kunskap fördes fram av Kåre Berglund, ny tillsatt professor i reumatologi i Lund. Patientupplevda behov skulle styra vården, inte personalens kunskaper. Ur den nya reumakirurgin utvecklades teamarbetet. Arbetsterapeuter och sjukgymnaster fick nya och viktiga uppgifter för att förbättra behandlingsresultaten. Socialstyrelsen satsade på teamkurser i reumatologi i Lund, Stockholm och Östersund. Ulla Nordenskiöld, arbetsterapeut från Sahlgrenska sjukhuset och jag kom tidigt att engageras som kursledare.

Samtidigt var Nils-Johan Höglund intendent och överläkare på Sättra brunn. Hans reumatologiska kunskap och humanistiska personlighet bidrog till en kultur som gynnade utveckling och utbildning. Sång, musik och kulturhistoria var en del av läkekonsten. På Läkarstugan arbetade Ann-Marie Hansen, sjuksköterska med starkt engagemang för patienter med reumatoid artrit. På Brunnen fanns också Kerstin Sandberg som chefsarbetsterapeut och Elsie Landegren som chefsgymnast, båda dynamiska och entusiastiska personer som drev utvecklingen framåt och lockade till sig engagerade medarbetare. Tack vare dessa nyckelpersoner kunde vi hålla stora kurser och seminarier för reumateam från hela landet. Planeringen av kurserna gjordes på kvällar och nätter, när barnen sov. Den goda samvaron, musiken och naturen gav oss bränsle till detta frivilliga extra arbete. Sättra brunn blev en mötesplats, där nya behandlingsmetoder och tekniska hjälpmedel kunde utvecklas. Utveckling och utvärdering av rehabiliteringsprogram kom att bli en del av Brunnens stolthet och själ.

Kreativitet

Barns kreativitet är lärorik. De vänder upp och ner på saker och prövar olika sätt att se sin omgivning. Men jag såg aldrig mina barns försök att omärkligt störa de vuxnas ordning på Brunnen. Vid måltiderna skruvade de loss locken på salt- och

pepparkaren, så att högar av salt och peppar forsade ut på de välmanglade dukarna!

Vad är det som gör att man som vuxen blir särskilt kreativ med vissa människor? Jag tror att det är upplevelsen av att kommunikationen fungerar på flera plan, även ordlöst. Filosofen Martin Buber skriver om hur en äkta dialog ger en upplevelse av flyt, total uppmärksamhet och förhöjd livskänsla. Kanske var det en sådan känsla som drev Ulla Nordenskiöld och mig att under många sommarnätter på Sätra brunn ständigt vidareutveckla vårt undervisningsmaterial *Ledskydd ett skonsamt och aktivt levnadsätt*, utgivet av Reumatikerförbundet (1993 fjärde reviderade upplagan). Det vänder sig till såväl patienter kronisk ledsjukdom som personal. Vi utvecklade en pedagogisk modell för gruppundervisning, som förenade kunskap, känsla och handling, där den brasilianske pedagogen Paulo Freire var vår inspirationskälla. Vårt studiematerial består av ett bildhäfte och diabilder som vänder sig direkt till patienterna samt en manual till handledarna.

Handledarens roll, att kunna bidra till ett gott klimat i gruppen och fånga upp deltagarnas känslor och erfarenheter betonas. Deltagarnas egna lösningar tas tillvara i små grupper genom dialogpedagogik. Vi ville frångå de traditionella yrkesrollen, där man är den som vet bäst, undervisar och informerar patienten. Genom många kurser och seminarier på Brunnen drevs vi att fortsätta utveckla den pedagogiska modellen, där Ann-Marie Hansen som sjuksköterska kom med viktiga bidrag till materialet. Detta som började med vårt samarbete på Sätra brunn har nu spridits i Sverige genom Reumatikerförbundet. Ulla Nordenskiöld kunde sedan i sin doktorsavhandling visa hur effektiv denna gruppundervisning är. Patienterna hade nytta av de hjälpmedel de lärt sig använda och hittade nya sätt att underlätta sin vardag.

Att byta roll

Som sjukgymnaster har vi möjlighet att lära sig något av varje patient, av det som patienten berättar men också av det som kroppen uttrycker och genom vår beröring. Vi får andra kunskaper när vi måste gå från rollen som behandlare till att vara den som blir behandlad. Det kan vara den svåraste skolan att

SÅLT I MER ÄN 110.000 ex.

Leds

– ett skonsamt och

Det populära studie
finns nu i en ny omarbet

Ledskydd
- ett skonsamt och aktivt levnadsätt

Ulla Nordenskiöld
Brittilla Åkesson
Ann-Marie Hansen

LED SKYDD är en vidareutvecklad
undervisning av personer som h
hela behandlingsteamet en framti
kunskap, känsla och betende, t
för att motivera till och underlätta

kydd

aktivt levnadssätt

materialet Ledskydd
ad upplaga i 4-färgstryck.

pedagogisk modell för grupp-
ar reumatoid artrit. I kursen har
ädande roll. Modellen bygger på
e hörmstenar som är lika viktiga
ett aktivt levnadssätt.

gå igenom. Genom att uppleva patientens utsatthet och underläge kan vi få ny förståelse och större ödmjukhet. Det paradoxala är att vi inser att det aldrig går att förstå en annans verklighet och lidande. Läkaren Carl Edvard Rudebeck har skrivit:

För att säga att jag förstår en människa måste jag först erkänna att hon är outgrundlig. Det är det obegripliga som gör henne till människa, inte det reflexmässiga och förutsägbara.

De tio åren på Sättra brunn blev mina universitet. Naturen och kulturen på Brunnen stimulerade alla sinnen, kropp och själ. Varseblivningen skärptes.

Parken

Det solljus jag älskar mest
är ljuset som silar
genom gröna lövverk
ljuset genom grenarna
liknar vänskap

obegripligt snabbt växlar
ljus och skugga
ljuset är tillräckligt
lövets konturer
befriande tydliga

det starka solljuset
bländar utan skuggor
det ljus som förblindar
obarmhärtigt som
total trosvisshet

det starka solljuset skadar
likt aningslös godhet
det solljus jag älskar mest
är det ljus som silar
genom gröna lövverk